

Zondag 6 februari 2022

TivoliVredenburg – Hertz – 20.00 uur

HERZ ENSEMBLE

Dark Minimalism

Jellantsje de Vries viool

Elisabeth Smalt altviool

Lidy Blijdorp cello

Tom Sanderman sopraansaxofoon

Annette Schenk basklarinet

Sjors van der Mark basgitaar

Laura Sandee piano

Geerten van de Wetering orgel

Meiyi Lee slagwerk

Klaas de Vries *1944

Tegen de Tijd, elegie voor altviool (1998)

Amba Klapwijk *1996

The very lightweight thread floats in the moving air (2018)

Aart Strootman *1987

Descend (2019)

Cat Hope *1966

U Mungibeddu Nostru (2018)

Kate Moore *1979

Debris and Alchemy, new version (2009/2021)

Dit concert werd in februari 2021 afgelast vanwege de coronamaatregelen. Voor de nieuwe datum heeft Kate Moore het programma aangepast. 'Ik heb een compilatie van een paar eigen stukken eraf gehaald en composities gekozen die een brug slaan tussen mijn *Debris & Alchemy* en *U Mungibeddu Nostru* van Cat Hope.' Afgezien van Hope leven en werken alle componisten in Nederland.

'Dark Minimalism' verwijst naar de repeterende patronen in de composities en naar het proces van transformatie in de krochten van vulkaan De Etna op Sicilië. Moore: 'Een soort onderwereld waar intense hitte en alchemie rotsen en mineralen doen breken, smelten en veranderen in metalen, prachtige kristallen en kleurrijk glas. In essentie betreft het een onderwerping aan de krachten van de natuur om een staat van pure, goddelijke en transcendente schoonheid te bereiken.'

Klaas de Vries - Tegen de tijd, elegie voor altviool

Klaas de Vries haakte aanvankelijk aan bij het rigoureuze haken en breekwerk van de zogenoemde Haagse School, maar gaandeweg werd zijn taal steeds sensueler en lyrischer. Mede dankzij zijn liefde voor de Portugese dichter Pessoa verwierf zijn muziek een 'zuidelijke' elegantie en verfijning. In 1998 ontving hij de prestigieuze Matthijs Vermeulenprijs voor zijn 'scenisch oratorium' *A King, riding* uit 1996.

Dit is geïnspireerd op de personages in de roman *The Waves* van Virginia Woolf. In de opera hebben zij ieder een instrument als alter ego; voor Rhoda was dat de altviool. Zij is een eeuwige buitenstaander die zich opsluit in haar eigen hoofd, doodsbang om bekritiseerd te worden; uiteindelijk verkiest ze de totale eenzaamheid boven menselijk contact.

De altvioolpartij *Tegen de tijd* is geïnspireerd op de zanglijn van Rhoda. Zij is inmiddels vervallen tot sprakeloosheid, wat het elegische karakter van de solo bepaalt. De muziek is van een grote verstillings, waarbij de solist geregeld haar traag meanderende lijnen (bijna) afbreekt of laat oplossen in ruisklanken.

De Vries: 'En dan, tegen het einde, tijdens de enige luide passage, wordt elke muzikale progressie stopgezet door het gebruik van steeds terugkerende akkoorden.' – Als heeft Rhoda definitief haar toevluchtsoord gevonden.

Amba Klapwijk - The very lightweight thread floats...

Amba Klapwijk werd in 1996 in Kralingen geboren en groeide op in een gezin met een grote liefde voor klassieke muziek. Als kind speelde ze viool en piano, een instrument waarop ze vaak improviseerde.

Tijdens haar studie compositie aan het Koninklijk Conservatorium werd haar talent al snel opgemerkt. In 2019 componeerde ze een *One Minute Symphony* voor het gelijknamige project van het Residentie Orkest. Een jaar later voltooide ze haar bachelor. Al in 2018 schreef ze op verzoek van Kate Moore een stuk voor het programma *Night of the Tarantula* van het Herz Ensemble in Muziekgebouw aan 't IJ. Klapwijk koos niet voor de bacchantische dans, maar voor de gelijknamige spin: 'De avond stond ook in het teken van de spinnensculpturen van Louise Bourgeois', verklaart ze desgevraagd.

Het startpunt van *The very lightweight thread floats in the moving air* was een gedicht dat ze schreef over de vorm en achterliggende inspiratie:

*a thread; sometimes
audible, sometimes hidden
completely disappeared*

*little drops are shaking
a house is built and
broken down*

*until again... that first thread
floating in the air*

Haar stuk is hiervan een beeldende verklanking. Het opent met zachte roffels op twee woodblocks, gevolgd door langgerekte, ijle strijkerslijnen die zich gaandeweg verdichten, gezelschap

krijgen van druppelende pianonootjes en na een fortissimo passage van de woodblocks weer uitdunnen tot het breekbare klankweefsel van het begin. De muziek lijkt verdroomd in de ruimte te zweven – als een spinnenweb in de wind.

Aart Strootman - Descend

Zoals veel componisten van zijn generatie is ook Aart Strootman zelf uitvoerder; hij speelt elektrische gitaar, onder andere in het mede door hemzelf opgericht TEMKO. Tevens leidt hij F.C. Jongbloed, een ensemble voor studenten van de Fontys Hogeschool in Tilburg. Hij is een groot promotor van de muziek van Steve Reich, wiens invloed doorklinkt in zijn eigen werk. Strootman componeerde *Descend* voor grote trom, buisklokken en zevenkoppig ensemble voor het concours van de Young Classical Talent Award in 2019. Hij droeg zijn stuk op aan Anthony Fiumara, voormalig stadscomponist van Tilburg. In zijn voorwoord bij de partituur schrijft hij hoe Fiumara hem 'inspireerde na te denken over het carillon als concertinstrument'. Dit verklaart wellicht de buisklokken in de partituur. Afgezien hiervan en de grote trom mogen de uitvoerders de instrumenten zelf bepalen. Ook hebben de noten geen vastgelegde tijdsduur, maar zijn ze losjes op de balken geplaatst op de plek waar ze moeten klinken. Drijvende kracht zijn de vijf buisklokken waarmee het stuk opent en die als ankerpunten terugkeren, terwijl een slag op de grote trom het begin van elke maat markeert. De titel verwijst naar de twee betekenissen van *descend*: 'af dalen' en 'onverwacht aanvallen'. Het toonmateriaal wordt gaandeweg lager, terwijl het idee van een verrassingsaanval doorklinkt in felle, onverwachte aanzetten van de individuele noten. Het geheel moet klinken als één, legato bespeeld instrument. Zo ontstaat een uitgesponnen web van klanken, dat bij elke uitvoering anders klinkt.

Cat Hope - U Mungibeddu Nostru

Cat Hope woonde enige tijd met haar ouders in Maleisië voor het gezin terugkeerde naar Australië. Ze studeerde gitaar, fluit en basgitaar en is actief als bassist, zanger, fluitist en sampling artist in vele popgroepen, ensembles en orkesten, vaak (mede) door haarzelf opgericht. In haar werk exploreert Hope de mogelijkheden van laagfrequent geluid, drones, noise en improvisatie. In 2018 componeerde ze *U Mungibeddu Nostru* voor het programma *Night of the Tarantula* van Kate Moore. Hope woonde en werkte enige tijd op Sicilië, waar ze de gelijknamige dans had leren kennen. Deze is verbonden met het 'tarantisme', een vorm van hysterie die zich manifesteerde in de 15e tot 17e eeuw en in duister verband werd gebracht met de giftige beet van de tarantulaspin. Door uitzinnig te dansen op de hellingen van de Etna (Mungibeddu in het Siciliaans) trachtten de slachtoffers het gif uit hun lijf te zweten. Volgens sommige wetenschappers heeft de dans echter een dionysische oorsprong. In plaats van woeste ritmes biedt het stuk een trage aaneenschakeling van langgerekte tonen. De grafische partituur is gebaseerd op de kleuren van de hoes van een plaatopname van een traditionele tarantella. De hiervoor zo kenmerkende 'uitzinnige energie en 6/8 ritmes' zijn slechts op de achtergrond aanwezig,

schrijft Hope: 'In plaats daarvan wordt het stuk gedragen door laagfrequente geluiden en drones, het resultaat van jaren luisteren naar de mystiek van Mungibeddu.'

Kate Moore - Debris & Alchemy

Kate Moore (1979) groeide op in Engeland en Australië maar woont sinds 2002 in Nederland, waar ze studeerde bij o.a. Louis Andriessen aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Inmiddels heeft ze zich een stevige positie verworven in het vaderlandse muziekleven. In 2017 won ze als eerste vrouw ooit de Matthijs Vermeulenprijs.

Haar harmonisch rijke, post-minimalistische muziek getuigt van haar engagement met de wereld om ons heen. Zo kaart ze in haar grootschalige oratorium *Sacred Environment* (2017) de wereldwijde milieuproblemen aan en verklankt ze in *Space Junk* (2019) haar zorgen om de enorme hoeveelheid troep die wij de ruimte in schieten.

Deze thematiek herkennen we in *Debris & Alchemy*, dat ze in 2009 componeerde in opdracht van het Orgelpark en dat ze voor dit concert bewerkte voor het Herz Ensemble. Naast reguliere instrumenten klinken geprepareerde fietswielen, porseleinen windharpen, stalen springveren en stenen.

Debris & Alchemy is geïnspireerd op het proces van verval en transformatie. 'Puin geeft levendige associaties met dystopische, verwoeste landschappen bezaaid met afgedankte voorwerpen', zegt Moore desgevraagd. 'Op een ondergrond van zwarte aarde, vulkanische as en vruchtbare grond gaan zij roesten, verweren en eroderen. Hieruit ontkiemen uiteindelijk zaailingen: groen leven ontspruit uit desolaat land en verandert in een tapijt van paarse en gele wilde bloemen.'

Toch horen we geen schurende, hortende of lelijke klanken. Het ruim 35 minuten durende *Debris & Alchemy* ademt een bezwerende schoonheid en rust. Het onderliggende DNA bestaat uit een aaneenschakeling van traag verglijdende, telkens terugkerende samenklanken. Beginnend als een serene spirituele meditatie wordt de muziek steeds intenser, dieper en donkerder.

Door uitdijende en samentrekkende ritmische cycli rijgen de harmonieën en sonore ruisklanken zich vooral in het derde en laatste deel aaneen tot een vurige en rusteloze rituele dans, qua intensiteit verwant aan de kolkende tarantella.

Thea Derks

Het **Herz Ensemble** is vernoemd naar *Herz Cycle*, dat Kate Moore in 2015-2016 in opdracht van het onvolprezen Orgelpark schreef voor Lidy Blijdorp, Jellantsje de Vries en Marieke Schut, nu alle drie lid van het ensemble. Cyclus en ensemble delen dezelfde uitgangspunten: vrouwelijke iconografie, de verering van heilige plaatsen, en muziek als ritueel en medicijn. Omdat componist en musici zich gecommitteerd hebben een langere tijd met elkaar op te trekken, stelt hen dat in staat om hun gemeenschappelijke muzikale taal te verfijnen en uit te breiden, en daardoor steeds dieper lagen aan te spreken. De kern van het ensemble bestaat uit musici met een grote ervaring in de uitvoering van vooral eigentijdse muziek. www.herzensemble.com